

Östtimor

Karta över huvuddelen av Östtimor. Enklaven Oecusse i Västtimor saknas på kartan.

Östtimors nutidshistoria

Östtimor är ungefär lika stort som Kuwait och ligger på ön Timor i den indonesiska övärlden. Den västra delen av ön var tidigare en holländsk koloni och tillhör Indonesien, medan Östtimor i mer än 400 år var en portugisisk koloni.

1974 avkoloniserade Portugal Östtimor, vars nybildade politiska partier började diskutera olika alternativ för landets framtid - federation med Portugal, självständighet eller integration med Indonesien. Den Timoresiska Demokratiska Unionen (UDT) var till en början för att behålla banden till Portugal men gick sedan in i en koalition med den nationella befrielse rörelsen Fretilin, och krävde självständighet.

Fretilin hade ett snabbt växande folkligt stöd, särskilt bland kvinnor och ungdomar, och fick en överväldigande majoritet i de lokala val under internationell övervakning som den portugisiska administrationen genomförde i juni 1975 som ett led i avkoloniseringsprocessen. Ett litet tredje parti, APODETI, användes

des som ett verktyg för den indonesiska regimens propaganda för integration.

I augusti 1975 genomförde UDT en kupp sedan Indonesien spridit rykten om att Fretilin var "infiltrerat av kommunister" och planerade ta makten. Fretilin motsatte sig kupp försöket och efter ett kort inbördeskrig avväjde Fretilin hotet och säkrade kontrollen över kolonin. Fretilin fortsatte att erkänna Portugals överhöghet, men den gamla kolonialmakten övergav Östtimor trots vädjanden om att man skulle ta ansvar för den fortsatta avkoloniseringen.

I likhet med USA oroade sig Indonesien över framväxten av en demokratisk stat med radikalt orienterad politik i området. Indonesiens militära operationerna över gränsen från Västtimor fortsatte trots tidigare försäkringar att Jakarta skulle respektera Östtimors rätt till självbestämmande. I september 1975 stängdes Västtimor för journalister och den 7 december inleddes en invasion i full skala av Östtimor, med USA:s medgivande och uppmuntrade av bl a Australien. Östtimor förklarades som Indonesiens "27:e provins".

Invasionen och annekteringen av Östtimor var brutal: uppemot 200 000 personer, en tredjedel av befolkningen, dog som ett resultat av den indonesiska ockupationen. Men majoriteten av östtimoreserna lät sig inte kuvas och Indonesien lyckades inte eliminera östtimoresernas vilja till självbestämmande. En väpnad motståndsrörelse verkade i bergen. Under de sista åren av ockupationen ändrade dock motståndet karaktär. Det civila underjordiska motståndet bredde ut sig i städer och byar. Nya generationer ungdomar, som var för unga för att själva ha upplevt invasionen, genomförde öppna protester. Den katolska kyrkan, särskilt dess stridbare biskop Carlos Felipe Belo, ställde sig rakryggat på folkets sida, och krävde att landet skulle få folkomrösta om sin framtid.

Trots att invasionen fördömdes av en rad FN-resolutioner, gjorde världssamfundet lite eller inget för att genomdriva dem, på grund av USA:s, Japans och särskilt Australiens ekonomiska och politiska intressen i regionen. Indonesiens viktiga strategiska läge och status i regionen - världens fjärde folkrikaste stat med stora oljereserver och naturresurser - tillät världen att blunda för folkmordet i Östtimor. I slutet av 1980-talet bidrog flera händelser till att bryta Östtimors isolering och på nytt ställa konflikten i internationellt fokus.

1989 besökte påven Östtimor och ungdomar utnyttjade tillfället demonstrera inför media. Portugal ansågs fortfarande av FN som den administrerande myndigheten i Östtimor. Därför var det till stor besvikelse för folket i Östtimor att ett planerat besök från det portugisiska parlamentet stoppades av Indonesien med bara någon veckas varsel, i oktober 1991. Strax därpå, den 12 november 1991 dödades uppemot 300 civila timoreser av indonesisk militär, under en sorgemarsch vid Santa Cruz-kyrkogården i Östtimors huvudstad Dili. Genom vittnesmålen från ett stort antal utländska journalister kunde massakern göras känd för omvärlden. Denna händelse markerar en vändpunkt i det timoresiska motståndet. Santa Cruz-massakern tvingade regeringar runt om i världen att kritisera Indonesiens brutalitet och gav ny kraft åt de diplomatiska ansträngningarna att få till stånd en lösning på den utdragna

konflikten. Från 1983 hade FN:s generalsekreterare i uppdrag av FN:s generalförsamling att söka en lösning. Det förbättrade förhandlingsklimatet efter det kalla krigets slut, ökade trycket på Indonesien att medverka till en lösning genom samtal med Portugal och Östtimors folk inom ramen för FN, de så kallade trepartssamtalen mellan Indonesien, Portugal och FN representerat av Jamsheed Marker, generalsekreterarens särskilde representant.

1996 tilldelades biskop Belo tillsammans med José Ramos-Horta, representant för den timoresiska motståndsrörelsen CNRM, Nobels fredspris. Denna hedersbetygelse utgör en tydlig markering av det internationella samfundets stöd till det timoresiska folkets krav på självbestämmande.

1998 innebar stora förändringar i Indonesien. Diktatorn Suharto störtades i maj av omfattande demonstrationer och plundringar efter mer än 30 år. Han efterträddes beklagligt nog inte av en demokratisk regering utan av sin nära medarbetare Habibie. Suhartos fall väckte nya förväntningar och i städerna i Östtimor blev timoreserna mycket frispråkigare. På landsbygden förblev situationen i stort sett oförändrad med ett hårt förtryck av befolkningen.

I januari 1999 överraskade Indonesiens president Habibie världen med att erbjuda Östtimor en folkomröstning om autonomi inom Indonesien eller självständighet. Den 5 maj slöts ett avtal mellan Indonesien, Portugal och FN om omröstningen. Den genomfördes den 30 augusti. 78,5 % röstade för full självständighet, 21,5 % för autonomi under Indonesien.

Under tre veckor efter att resultatet tillkännagavs härjade så kallade milisgrupper, som var för integration med Indonesien, mer eller mindre fritt i Östtimor. De attackerade och mördade civila. 200 000 fördrevs från sina hem och nästan alla hus i Dili brändes och plundrades. Till och med fredspristagaren biskop Belo tvingades fly från Östtimor. Indonesien tvingades emellertid låta en FN-styrka ledd av Australien ta kontrollen över Östtimor. Biskop Belo kunde återvända till sitt hemland. Den 19 oktober 1999 beslutade Indonesiens

högsta beslutande organ, Folkets Rådgivande Församling, att upphäva beslutet om integration av Östtimor med Indonesien. Därmed blev Östtimor äntligen fritt efter 24 års ockupation.

FN-styrkan omvandlades till en provisorisk förvaltning. Denna organiserade ett val till en konstituerande församling den 31 augusti 2001. Församlingen utarbetade en författning efter samråd med olika organisationer och delar av befolkningen.

I enlighet med författningsförslaget organiserades ett presidentval före självständighetsdagen. Xanana Gusmão valdes med överväldigande majoritet till president och den konstituerande församlingen omvandlade sig i enlighet med reglerna till Östtimors första parlament med majoritet, dock inte tillräcklig för författningsändringar, för Fretilin.

Östtimor förklarades självständigt den 20 maj 2002 och FN-administrationen övergick i UNMISET (United Nations Mission to East Timor - FN:s uppdrag i Östtimor). Sedan den 25 augusti 2006 kallas FN:s insats i Östtimor för UNMIT, United Nations Integrated Mission in Timor Leste.

Nu gäller det att stödja den unga och fattiga staten i dess arbete med den fortsätta uppbyggnaden och att stoppa indonesiska och indonesiskstödda angrepp av alla slag mot det nya Östtimor. Sverige har en strategi för utvecklingssamarbete med delar av Sydostasien för 2005—2009, som också omfattar Östtimor.

Östtimorkommittén

I början av 70-talet använde den portugisiska diktaturen sin krigsmakt för att hindra kolonierna i Afrika att frigöra sig. Påfrestningarna på krigsmakten och Portugals ekonomi blev till slut så stora att en grupp officerare genomförde "rosornas" revolution 1974. De afrikanska kolonierna blev fria. Också i den lilla kolonin på Timor uppstod nationella rörelser. Under detta politiskt oroligt år ökade Indonesien påtryckningarna för att få den portugisiska delen av Timor. En front utropade en självständig republik i november 1975. Två veckor senare genomförde Indonesien en storskalig och blodig invasion. Invasionen blev upptakten för att bilda Östtimorkommittén.

Vad vi vill

Kommittén verkar för

- att sprida kunskap om Östtimor, dess folk och kultur
- att stödja Östtimors politiska, ekonomiska och kulturella utveckling
- att verka för att den svenska regeringen dels stöder Östtimor politiskt, ekonomiskt och kulturellt både bilateralt och i internationella organ dels med uppmärksamhet följer Indonesiens politik

gentemot Östtimor och kraftfullt agerar mot eventuella angrepp och destabiliseringsförsök oavsett dessas form.

Vad vi gör

Östtimorkommittén ger tillsammans med Föreningen för ett Fritt Papua ut en tidskrift, Merdeka/Östtimor-Information, omkring fyra gånger om året. Till och med december 2006 har 30 nummer getts ut. Tidigare publicerade vi över 30 nummer av en enklare bulletin.

Kommittén

- förmedlar föredragshållare till andra organisationer
- förmedlar information till journalister och andra opinionsbildare såsom riksdagsledamöter
- underhåller en webbplats med nyheter, information och länkar, <http://www.osttimorkommitten.se/>
- arrangerar, ofta i samarbete med andra organisationer, möten och manifestationer.

Östtimorkommittén har publicerat sju böcker

- Öst-Timor - det glömda kriget, Stock-

holm 1981

- Det grymma spelet, Stockholm 1985
- Ut ur tystnaden, Arboga 1990
- Östtimor - Avkolonisering med förhinder, Uppsala 1994 (i samarbete med UFFN)
- Östtimors väg till självbestämmande - från fredspris till folkomröstning, Stockholm 2000 (i samarbete med Kristna Fredsrörelsen)
- Östtimor - en säkerhetspolitisk analys, Uppsala 2002 (i samarbete med Stiftelsen Global Kunskap)
- East Timor - nation building in the 21st century, Stockholm 2003 (i samarbete med Stockholms universitet)

och broschyren

- I folkmordets skugga - Kvinnor och barn i Östtimor, Stockholm 1995.

Kommittén producerade en del av utställningen Brottsplats Stilla havet, 1984, och tillsammans med Riksutställningar utställningen Förintelse i Paradiset, 1987. Bägge har visats bland annat i Kulturhuset i Stockholm. 1991-1992 gjorde kommittén utställningen Timor - min ö, som lätt kunde transporteras och därför visades vid många olika arrangemang.

Kommittén är medlem i International Federation for East Timor, [IFET](#), och deltar i de europeiska solidaritetsorganisationernas möten.

Mer information

Kontakta oss gärna för mer information!

Daglig information från Östtimor kan fås som epost. Gå till webbsidan <http://lists.riseup.net/www/info/east-timor> och klicka på *Subscribe*.

Kortfakta

Läge	Östtimor är den östra halvan av ön Timor, den östligaste och största av de Små Sundaöarna (Bali, Lombok, Sumbawa, Flores med flera) norr om Australien. Östtimor omfattar också en mindre enklav i den västra, indonesiska delen av Timor.	vars umgängesspråk är tetum. Bahasa indonesia talas också av de flesta. Det finns över 14 ursprungsspråk.
Yta	14.870 km ² , jämför med Skånes på 11.027 km ²	Religion 90 % katoliker, 5 % muslimer, 3 % protestanter
Högsta berg	Tat Mai Lau 2.963 m ö h	Styrelseskick Republik med parlamentarism
Klimat	Tropiskt kustklimat med mycket regn	Parlament 65 ledamöter, Fretilin är största parti
Befolkning	924.642 (år 2005), jämför med Skånes 1,15 miljoner, ett 30-tal etniska grupper	Huvudstad Dili
Språk	Förvaltningspråket är portugisiska, som bara talas av en mindre del av befolkningen,	President José Ramos-Horta
		Premiärminister Xanana Gusmão (CNRT)
		Valuta USA:s dollar
		Näringsliv Naturtillgångarna är olja och gas söder om ön, guld, silver och mangan. Viktigaste exportvaror är kaffe och kopra. Största handelspartner är Indonesien, Australien och USA.

**Östtimorkommittén, c/o Jonsson, Råsundavägen 24, 2 tr, 169 67 SOLNA
telefon 08-33 62 47, epost info@osttimorkommitten.se, plusgiro 1 81 92-5**